

Przegląd Broni Ręcznej 2002: Podsumowanie Rozdziału

5 Osiągając konsensus w Nowym Jorku: Konferencja ONZ ds. Broni Ręcznej w 2001 r.

Po blisko czterech latach przygotowań, w dniu 21 lipca 2001 roku, po dwutygodniowej sesji zakończyła się *Konferencja Narodów Zjednoczonych o Nielegalnym Obrocie Bronią Ręczną i Lekką we Wszystkich Aspektach* ('Konferencja'), wyprodukowawszy konsensusowy *Program Działań na rzecz Zapobiegania, Zwalczania i Wyeliminowania Nielegalnego Obrotu Bronią Ręczną i Lekką we Wszystkich Aspektach* ('Program').

Program wymienia bezpieczeństwo, humanitarne oraz społeczno-gospodarcze konsekwencje związane z zarówno nielegalnym obrotem tą bronią, jak i jej nadmierną i destabilizującą akumulacją, oraz obejmuje zestaw zasad, które mają kierować działaniami państw w trakcie zajmowania się tym problemem. Uzgadniając *Program*, rządy krajowe zobowiązały się do realizacji serii środków na szczeblu krajowym, regionalnym i światowym. Uzgodniły także, iż co dwa lata będą odbywać spotkania i, że zorganizują konferencję nie później niż w 2006 roku w celu dokonania przeglądu implementacji *Programu*.

Program potwierdza, iż problemy powodowane przez proliferację i nadużycie broni ręcznej mają wiele aspektów. Aspekty te sięgają poza kontrolę zbrojeń i rozbrojeń, i dotyczą wymiaru zapobiegania konfliktom, rozwoju, kontroli przestępczości, zdrowia publicznego, oraz wymiaru humanitarnego. Ponadto, główną odpowiedzialność za rozwiązywanie problemów związanych z bronią ręczną przypisuje rządów krajowym. *Program* zwraca również uwagę zarówno na regionalny, jak i światowy wymiar problemu, wymagając, w ten sposób, współpracy na wszystkich szczeblach.

Uzgodnione przez państwa w *Programie* środki obejmują: wzmocnienie krajowych przepisów regulujących kwestie produkcji i transferów broni ręcznej; zapewnienie, iż producenci znakują wszystkie sztuki broni (i prowadzą odpowiednie rejestry), aby umożliwić ustalanie pochodzenia zabezpieczonej broni; ulepszenie systemu certyfikacji użytkowników końcowych w celu zmniejszenia ryzyka przerzucania broni i nielegalnego przemytu; zachęcanie do niszczenia broni; zwiększenie bezpieczeństwa magazynów broni ręcznej; współpracę z systemem Narodów Zjednoczonych w celu zapewnienia skutecznej implementacji embarg na broń Rady Bezpieczeństwa; oraz zachęcanie do współpracy z odpowiednimi międzynarodowymi i regionalnymi organizacjami, w tym organizacjami pozarządowymi.

Język *Programu* nie ma mocy wiążącej i pozostawia szeroki margines dla państw w zakresie wykonania lub interpretacji według własnego uznania. Co więcej, kilka zasadniczych kwestii zidentyfikowanych przez niektóre państwa i organizacje pozarządowe, przed i w trakcie Konferencji, nie zostało ujętych w ostatecznym *Programie*. Obejmują one konkretne zobowiązania do: wynegocjowania międzynarodowego instrumentu w sprawie znakowania i ustalania pochodzenia; uregulowania kwestii cywilnego posiadania broni; zwiększenia jawności legalnej produkcji, przechowywania i obrotu bronią ręczną; kontroli transferów do podmiotów pozapaństwowych; uzgodnienie szczególnych kryteriów regulujących eksport broni; oraz wynegocjowanie instrumentu prawnego w zakresie pośrednictwa w handlu bronią.

W trakcie okresu przygotowawczego oraz podczas samej Konferencji pracowały dwie różne wspólnoty organizacji pozarządowych. Największą z nich tworzyła szeroka koalicja około 300 grup pracujących nad kontrolą proliferacji broni ręcznej i jej skutków, zgromadzonych

razem w ramach Międzynarodowej Sieci Działania w sprawie Broni Ręcznej (International Action Network on Small Arms – IANSA). Druga grupa reprezentowała wspólnotę broni palnej, która postrzegала Konferencję jako zagrożenie dla praw posiadaczy broni i strzelców sportowych. Do Konferencji zarejestrowało się łącznie 119 organizacji i brało w niej udział 380 przedstawicieli, reprezentując szeroki wachlarz organizacji i interesów. Podczas gdy liczby te były skromne w porównaniu do niektórych innych konferencji ONZ, grupom tym udało się zaznaczyć własną obecność i wzmocnić własne możliwości co do dalszego zaangażowania się w prace po-konferencyjne.

Stany Zjednoczone były głównym aktorem podczas całego procesu konferencji, od początku dając jasno do zrozumienia, iż nie będą częścią konsensusowego *Programu*, który objął dwa szczególne środki: powstrzymanie lub zakazanie posiadania broni ręcznej przez cywili; oraz ograniczenie obrotu bronią ręczną wyłącznie dla rządów. Wierne danemu słowu, Stany Zjednoczone okazały się być jedynym państwem prezentującym to stanowisko, będąc w bezpośredniej opozycji do bloku afrykańskiego. Na końcu, te dwa środki nie zostały włączone do *Programu*.

Program stanowi pierwsze globalne ramy dla kierowania pracą rządów krajowych, organizacji regionalnych i międzynarodowych oraz społeczności cywilnej w zwalczaniu nielegalnego obrotu bronią ręczną i służy podniesieniu poziomu zobowiązania państw do zajęcia się kwestiami nielegalnego obrotu bronią ręczną. Stanowi on usprawiedliwienie dla wszystkich podmiotów, w tym organizacji pozarządowych, do monitorowania, przedstawiania raportów, zachęcania, i, jeśli będzie to konieczne, stosowania nacisków politycznych na te państwa, które nie wypełniają swoich zobowiązań.

Konferencja i jej wynik mogą stanowić podstawę dla co najmniej trzech dróg postępowania. Po pierwsze, proces może pozostać pod auspicjami Pierwszego Komitetu ONZ i w ten sposób zostać zdominowany przez perspektywę kontroli zbrojeń i rozbrojeń. Po drugie, koalicja spoza auspicji ONZ może rozbudować *Program* poprzez skupienie się na kosztach humanitarnych i gospodarczych związanych z proliferacją i użyciem broni ręcznej. Po trzecie, ONZ mogłaby zmienić sposób w jaki zajmuje się problemem uznając, iż kwestia broni ręcznej jest wielowymiarowa oraz poprzez stworzenie mechanizmu, który umożliwiłby skuteczniejsze i globalne rozważenie skutków gospodarczych, społecznych oraz humanitarnych akumulacji, proliferacji i nadużycia broni ręcznej, oraz skuteczny udział szerszego wachlarza uczestników.